

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 14ης Νοεμβρίου 2013¹

Υπόθεση C-351/12

**OSA — Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s.
κατά
Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.**

[αίτηση του Krajský soud v Plzni (Τσεχική Δημοκρατία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας — Οδηγία 2001/29/ΕΚ — Έννοια του όρου “παρουσίαση στο κοινό” — Παρουσίαση μέσω ραδιοφωνικών ή τηλεοπτικών δεκτών σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου — Άμεσο αποτέλεσμα — Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών — Αναγνώριση αποκλειστικών δικαιωμάτων σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης συγκεκριμένου κράτους μέλους»

1. Ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί δέκτες εντός των δωματίων σε εγκαταστάσεις λουτροθεραπευτηρίου στην Τσεχική Δημοκρατία παρέχουν πρόσβαση σε έργα τα οποία μεταδίδονται ραδιοτηλεοπτικώς. Βάσει της οδηγίας 2001/29², οι δικαιούχοι του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας στα οικεία έργα έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν την «παρουσίαση [αυτών] στο κοινό» και, μάλιστα, έναντι αμοιβής. Οργανισμός συλλογικής διαχείρισης με αποκλειστικά δικαιώματα να συνάπτει συμφωνίες για τους όρους εκμετάλλευσης των έργων και να εισπράττει αμοιβές για λογαριασμό των δημιουργών τους στην Τσεχική Δημοκρατία ζητεί από τους ξενοδόχους να καταβάλλουν αμοιβές για την παρουσίαση έργων στο κοινό με τον τρόπο που περιγράφηκε ανωτέρω. Η επιχείρηση που έχει την εκμετάλλευση της εγκατάστασης προβάλλει αντιρρήσεις, υποστηρίζοντας, αφενός, ότι η επίμαχη υπηρεσία δεν συνιστά «παρουσίαση στο κοινό» και, αφετέρου, ότι το εδαφικό μονοπώλιο του τσεχικού οργανισμού συλλογικής διαχείρισης προσβάλλει το δικαίωμά της, το οποίο απορρέει από τις σχετικές με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, να συνάψει συμφωνία για τους όρους εκμετάλλευσης των έργων με οργανισμό συλλογικής διαχείρισης άλλου κράτους μέλους — πρόβλημα που, κατά την άποψή της, επιτείνεται από την κατάχρηση, εκ μέρους του τσεχικού οργανισμού, της δεσπόζουσας θέσης του στην εθνική αγορά, με τη χρέωση υπερβολικών αμοιβών.

2. Το Krajský soud v Plzni (περιφερειακό δικαστήριο, Pilsen) ερωτά: αν η επίμαχη υπηρεσία αποτελεί «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια της οδηγίας 2001/29· αν οι σχετικές διατάξεις της οδηγίας αυτής είναι αρκούντως ακριβείς και δεν περιέχουν αιρέσεις, ώστε να μπορούν να τις επικαλεστούν ιδιώτες στις μεταξύ τους διαφορές· και αν το δίκαιο της Ένωσης δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να αναγνωρίζει σε έναν και μόνον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης αποκλειστικά δικαιώματα εντός της επικράτειάς του.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10).

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Δικαίωμα του δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα

3. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29 έχει ως εξής: «Τα κράτη μέλη παρέχουν στους δημιουργούς το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν κάθε παρουσίαση στο κοινό των έργων τους, ενσυρμάτως ή ασυρμάτως, καθώς και να καθιστούν προσιτά τα έργα τους στο κοινό κατά τρόπο ώστε οποιοσδήποτε να έχει πρόσβαση σε αυτά όπου και όταν επιλέγει ο ίδιος».

4. Το άρθρο 5 της οδηγίας 2001/29 προβλέπει, ειδικότερα, ότι:

«[...]

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς από το δικαίωμα αναπαραγωγής [στο οποίο αναφέρεται το] άρθρο 2 στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

ε) αναπαραγωγές εκπομπών εκ μέρους μη κερδοσκοπικών κοινωνικών ιδρυμάτων, όπως τα νοσοκομεία ή οι φυλακές, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις ή περιορισμούς [από] τα δικαιώματα [στα οποία αναφέρεται το άρθρο] 3, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

β) χρήσεις προς όφελος προσώπων με ειδικές ανάγκες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα, στο βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας·

[...]

5. Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί που αναφέρονται [στην παράγραφο 3], εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευμένου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.»

Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών

5. Τα άρθρα 56 επ. ΣΛΕΕ απαγορεύουν³ κάθε περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της Ένωσης, όσον αφορά τους υπηκόους των κρατών μελών που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του αποδέκτη της παροχής. Το άρθρο 57 ΣΛΕΕ ορίζει τις υπηρεσίες ως «παροχές που κατά κανόνα προσφέρονται αντί αμοιβής, εφόσον δεν διέπονται από τις διατάξεις τις σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των κεφαλαίων και των προσώπων» και διευκρινίζει ότι περιλαμβάνουν ιδίως «βιομηχανικές δραστηριότητες», «εμπορικές δραστηριότητες», «βιοτεχνικές δραστηριότητες» και «δραστηριότητες των ελεύθερων επαγγελματιών».

3 — Υπό ορισμένες επιφυλάξεις οι οποίες δεν έχουν σημασία εν προκειμένω.

6. Οι ως άνω διατάξεις συγκεκριμενοποιούνται και εξειδικεύονται, μεταξύ άλλων, με την οδηγία 2006/123⁴, το άρθρο 1 της οποίας προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τις γενικές διατάξεις που διευκολύνουν την άσκηση της ελευθερίας εγκατάστασης των παρόχων υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών, διατηρώντας ταυτόχρονα υψηλό ποιοτικό επίπεδο υπηρεσιών.

2. Η παρούσα οδηγία δεν αφορά την ελευθέρωση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος που επιφυλάσσονται αποκλειστικά σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ούτε την ιδιωτικοποίηση δημόσιων φορέων παροχής υπηρεσιών.

3. Η παρούσα οδηγία δεν αφορά την κατάργηση μονοπωλίων παροχής υπηρεσιών ούτε τις ενισχύσεις τις οποίες χορηγούν τα κράτη μέλη και οι οποίες διέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες περί ανταγωνισμού.

Η παρούσα οδηγία δεν θίγει την ελευθερία των κρατών μελών να ορίζουν, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, ποιες υπηρεσίες θεωρούν γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, πώς θα πρέπει να οργανώνονται και να χρηματοδοτούνται οι εν λόγω υπηρεσίες, τηρουμένων των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, και σε ποιες ειδικές υποχρεώσεις θα πρέπει να υπόκεινται.

[...]»

7. Το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας ορίζει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«[...]

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) στις μη οικονομικές υπηρεσίες γενικού [συμφέροντος].

[...]»

8. Ως «υπηρεσία» ορίζεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής «κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα, που παρέχεται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, [υπό την έννοια του άρθρου 57 ΣΛΕΕ]».

9. Το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 προβλέπει, πιο συγκεκριμένα, τα κάτωθι:

«1. Τα κράτη μέλη σέβονται το δικαίωμα των παρόχων υπηρεσιών να παρέχουν υπηρεσίες σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο εδρεύουν.

[...]Τα κράτη μέλη δεν εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της στο έδαφός τους από απαιτήσεις που δεν τηρούν τις ακόλουθες αρχές:

α) [την απαγόρευση των] διακρίσεων: οι απαιτήσεις δεν πρέπει να εισάγουν, άμεσα ή έμμεσα, διακρίσεις ανάλογα με την ιθαγένεια ή, όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο εδρεύουν·

[...]

4 — Οδηγία 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376, σ. 36).

2. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίζουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών σε πάροχο ο οποίος είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, επιβάλλοντας οποιαδήποτε από τις ακόλουθες απαιτήσεις:

- α) την υποχρέωση για τον πάροχο να είναι εγκατεστημένος στο έδαφός τους·
- β) την υποχρέωση για τον πάροχο να εξασφαλίζει άδεια από τις αρμόδιες αρχές, συμπεριλαμβανομένης της εγγραφής σε μητρώο ή σε επαγγελματικό φορέα ή σύλλογο που λειτουργεί στο έδαφός τους, εκτός από περιπτώσεις που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία ή σε άλλες πράξεις του κοινοτικού δικαίου·

[...]».

10. Εντούτοις, βάσει του άρθρου 17 της ίδιας οδηγίας, το ως άνω άρθρο 16 δεν εφαρμόζεται:

«1) σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού [συμφέροντος] που παρέχονται σε άλλο κράτος μέλος [...]

[...]

11) στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας [και] στα συγγενικά δικαιώματα [...]».

Εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού

11. Το άρθρο 102 ΣΛΕΕ έχει, ειδικότερα, ως εξής:

«Είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της.

Η κατάχρηση αυτή δύναται να συνίσταται ιδίως:

α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής·

[...]».

12. Το άρθρο 106 ΣΛΕΕ προβλέπει, πιο συγκεκριμένα, τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν ούτε διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες των Συνθηκών, ιδίως προς εκείνους [που αφορούν τον ανταγωνισμό και απαγορεύουν τις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας], ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα.

2. Οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ή που έχουν χαρακτήρα δημοσιονομικού μονοπωλίου υπόκεινται στους κανόνες της παρούσας συνθήκης, ιδίως στους κανόνες ανταγωνισμού, κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί. Η ανάπτυξη των συναλλαγών δεν πρέπει να επηρεάζεται σε βαθμό ο οποίος θα αντέκειτο προς το συμφέρον της Ένωσης.

[...]»

Σχετικές διατάξεις του τσεχικού δικαίου

13. Κατά το άρθρο 23 του τσεχικού νόμου 121/2000 περί πνευματικής ιδιοκτησίας (στο εξής: νόμος περί πνευματικής ιδιοκτησίας), ως «ραδιοτηλεοπτική μετάδοση έργου» νοείται η διαδικασία με την οποία το κοινό μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση στο έργο χρησιμοποιώντας συσκευές που είναι από τεχνικής άποψης κατάλληλες για τη λήψη ραδιοφωνικής ή τηλεοπτικής εκπομπής. Εντούτοις, δεν θεωρείται ότι υπάρχει ραδιοτηλεοπτική μετάδοση όταν έργο καθίσταται προσβάσιμο σε ασθενείς κατά την παροχή σε αυτούς υγειονομικής περίθαλψης εντός νοσηλευτικών ιδρυμάτων⁵.

14. Το άρθρο 97, παράγραφος 1, του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας ορίζει ως οργανισμό συλλογικής διαχείρισης το πρόσωπο στο οποίο χορηγείται άδεια άσκησης συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Κατά το άρθρο 98, παράγραφος 6, στοιχείο c, του νόμου αυτού, η σχετική άδεια χορηγείται στον αιτούντα αν, μεταξύ άλλων, ουδείς άλλος έχει ήδη άδεια διαχείρισης του ίδιου δικαιώματος σε σχέση με το προστατευόμενο αντικείμενο και, εφόσον πρόκειται για έργο, σε σχέση με το συγκεκριμένο είδος έργου. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, με τη διάταξη αυτή, αναγνωρίζεται εκ του νόμου μονοπώλιο εντός της Τσεχικής Δημοκρατίας.

Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και προδικαστικά ερωτήματα

15. Η Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o.s. (εταιρία προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε μουσικά έργα, στο εξής: OSA) έχει λάβει άδεια οργανισμού συλλογικής διαχείρισης στην Τσεχική Δημοκρατία. Ενεργεί επίσης για λογαριασμό άλλων οργανισμών συλλογικής διαχείρισης οι οποίοι έχουν την έδρα τους είτε στην Τσεχική Δημοκρατία είτε σε ορισμένα άλλα κράτη μέλη.

16. Η Léčebné lázně Mariánské Lázně a. s. (εταιρία εκμετάλλευσης των ιαματικών πηγών του Marienbad, στο εξής: Επιχείρηση), παρέχει, μεταξύ άλλων, φροντίδα (πρόληψη, θεραπεία και αποκατάσταση) τόσο σε εσωτερικούς όσο και σε εξωτερικούς ασθενείς με τη χρήση των τοπικών φυσικών ιαματικών πηγών, καθώς επίσης καταλύματα και υπηρεσίες εστίασης.

17. Κατά την κρίσιμη περίοδο (από την 1η Μαΐου 2008 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2009), τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί δέκτες εγκατεστημένοι στα δωμάτια της Επιχείρησης παρείχαν πρόσβαση σε έργα τα οποία διαχειριζόταν η OSA. Εντούτοις, η Επιχείρηση δεν είχε συνάψει με την OSA συμφωνία για τους όρους εκμετάλλευσης των έργων. Η OSA ζητεί την καταβολή αμοιβών ύψους 546 995 τσεχικών κορώνων (CZK) περίπου 21 000 ευρώ), πλέον τόκων.

18. Η Επιχείρηση υποστηρίζει ότι καλύπτεται από την εξαίρεση του άρθρου 23 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Η διάταξη αυτή είναι, κατά την άποψή της, σύμφωνη με την οδηγία 2001/29, αλλά, αν δεν ήταν, δεν θα μπορούσε να γίνει επίκληση της οδηγίας σε διαφορά μεταξύ ιδιωτών. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι η OSA προβαίνει σε κατάχρηση του μονοπωλίου της, χρεώνοντας αμοιβές υψηλότερες από εκείνες που καταβάλλονται σε γειτονικά κράτη μέλη. Η Επιχείρηση, η οποία απευθύνεται σε διεθνή πελατεία και παρέχει εντός των δωματίων της ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς δέκτες που λαμβάνουν ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές από την αλλοδαπή, περιέρχεται έτσι, από άποψης ανταγωνισμού, σε μειονεκτική θέση έναντι παρόμοιων επιχειρήσεων στα γειτονικά κράτη μέλη.

5 — Μέχρι τον Αύγουστο του 2008, ο ίδιος νόμος εξαιρούσε και τη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση έργων μέσω συσκευών σε χώρους για την παροχή υπηρεσιών καταλύματος.

19. Το Krajský soud v Plzni υποβάλλει, κατόπιν τούτου, τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «(1) Έχει η οδηγία 2001/29 [...] την έννοια ότι εξαίρεση, η οποία δεν επιτρέπει την καταβολή αμοιβής σε δημιουργούς για την παρουσίαση του έργου τους με τηλεοπτική ή ραδιοφωνική μετάδοση μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών σε ασθενείς σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου το οποίο είναι επιχείρηση, αντιβαίνει στα άρθρα 3 και 5 (άρθρο 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', 3, στοιχείο β', και 5);
- (2) Είναι το περιεχόμενο των εν λόγω διατάξεων της οδηγίας σχετικά με την ανωτέρω χρήση ενός έργου αρκούντως απαλλαγμένο αιρέσεων και ακριβές ώστε εταιρίες συλλογικής διαχείρισεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας να μπορούν να τις επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων σε διαφορά μεταξύ ιδιωτών, αν το κράτος δεν μετέφερε ορθώς την οδηγία στο εθνικό δίκαιο;
- (3) Έχουν τα άρθρα 56 επ. [ΣΛΕΕ] και το άρθρο 102 [ΣΛΕΕ] (ή ενδεχομένως το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 [...]) την έννοια ότι αποκλείουν την εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου οι οποίοι προβλέπουν τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στην ημεδαπή μόνον από μία (μονοπωλιακή) εταιρία συλλογικής διαχείρισεως δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και, έτσι, δεν παρέχουν στους αποδέκτες υπηρεσιών την ελευθερία να επιλέξουν εταιρία συλλογικής διαχείρισεως από άλλο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης;»

20. Γραπτές παρατηρήσεις υποβλήθηκαν από τους διαδίκους της κύριας δίκης, από την Αυστριακή, την Τσεχική, τη Γερμανική, την Ουγγρική και την Πολωνική Κυβέρνηση και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή —ενώ άπαντες, πλην της Γερμανικής Κυβέρνησης, ανέπτυξαν και προφορικές παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 26ης Ιουνίου 2013. Οι τελευταίες αυτές παρατηρήσεις περιορίστηκαν, κατόπιν αίτησης του Δικαστηρίου, στο τρίτο ερώτημα και, πιο συγκεκριμένα, στο ζήτημα που τίθεται σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 56 ΣΛΕΕ.

Ανάλυση

Πρώτο ερώτημα

21. Το βασικό ζήτημα είναι αν η περίπτωση στην οποία αναφέρεται το άρθρο 23 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας (προστατευόμενα έργα που, μέσω ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης, καθίστανται προσβάσιμα σε ασθενείς κατά την παροχή υγειονομικής περίθαλψης εντός νοσηλευτικών ιδρυμάτων) ομοιάζει με την υπόθεση SGAE⁶ (όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι υπάρχει «παρουσίαση στο κοινό» όταν ξενοδοχείο διανέμει, μέσω συσκευών τηλεόρασης, σήμα στα δωμάτια των πελατών του) ή με την υπόθεση SCF⁷ (όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υπάρχει «παρουσίαση στο κοινό» όταν γίνεται δωρεάν ραδιοφωνική μετάδοση φωνογραφημάτων εντός ιδιωτικού οδοντιατρείου, χάριν των ασθενών αλλά ανεξαρτήτως της βούλησής τους).

22. Ασφαλώς, απόκειται αποκλειστικώς στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο να κρίνει αν η περίπτωση της υπόθεσης της κύριας δίκης —η οποία αφορά ραδιοτηλεοπτική μετάδοση έργων σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου— εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εξαίρεσης του άρθρου 23 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας, σχετικά με τα έργα που καθίστανται προσβάσιμα σε ασθενείς κατά την παροχή σε αυτούς υγειονομικής περίθαλψης εντός νοσηλευτικών ιδρυμάτων.

6 — Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2006, C-306/05, SGAE (Συλλογή 2006, σ. I-11519, σκέψεις 32 έως 47).

7 — Απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, C-135/10 (σκέψεις 70 έως 102).

23. Εν συντομία αναφέρω ότι η OSA, η Τσεχική Κυβέρνηση και η Επιτροπή τάσσονται υπέρ της άποψης ότι η παρουσίαση έργου μέσω συσκευής τηλεόρασης ή ραδιοφώνου εντός δωματίου σε εγκαταστάσεις λουτροθεραπευτηρίου συνιστά παρουσίαση στο κοινό. Υποστηρίζουν ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης ομοιάζουν με τα αντίστοιχα στην υπόθεση SGAE και διαφέρουν από εκείνα της υπόθεσης SCF. Η Επιχείρηση εκφράζει την αντίθετη άποψη.

24. Συμφωνώ με την OSA, την Τσεχική Κυβέρνηση και την Επιτροπή.

25. Ομολογουμένως, στην υπόθεση SCF το Δικαστήριο είχε κληθεί να ερμηνεύσει τον όρο «παρουσίαση στο κοινό» όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100⁸, και όχι στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29. Εντούτοις, το Δικαστήριο στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στις αποφάσεις του επί των υποθέσεων SGAE και Football Association Premier League κ.λπ.⁹, οι οποίες αφορούσαν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29. Μολονότι διαπιστώνεται ότι το Δικαστήριο διέκρινε μεταξύ των δύο διατάξεων, σκοπός του ήταν να τονίσει την ακόμη μεγαλύτερη σημασία που έχει ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας της οικείας πράξης στο πλαίσιο της οδηγίας 92/100¹⁰.

26. Με τη νομολογία του αυτή, το Δικαστήριο έθεσε, αντλώντας εν μέρει από την ερμηνεία ορισμένων δεσμευτικών για την Ένωση και/ή για τα κράτη μέλη της διεθνών συμφωνιών¹¹, μια σειρά κριτηρίων προς επίλυση του ζητήματος αν υφίσταται, σε συγκεκριμένη περίπτωση, «παρουσίαση στο κοινό» κατά την έννοια των ως άνω δύο οδηγιών. Τα εν λόγω κριτήρια μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

27. Πρώτον, ο όρος αυτός πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, ώστε να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας των δικαιούχων¹². Δεύτερον, είναι άνευ σημασίας ποιο μέσο χρησιμοποιείται για την παρουσίαση· το κρίσιμο στοιχείο είναι να αποκτά το κοινό πρόσβαση στα οικεία έργα¹³. Τρίτον, ως «κοινό» νοείται ένας απροσδιόριστος, αλλά αρκετά μεγάλος αριθμός δυνητικών θεατών ή ακροατών και, στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να συνεκτιμάται το σωρευτικό αποτέλεσμα του αριθμού των πιθανών αποδεκτών ως σύνολο τόσο ταυτόχρονα όσο και διαδοχικά¹⁴. Τέταρτον, απαιτείται το οικείο κοινό να είναι «νέο» κοινό υπό την έννοια ότι διαφέρει από εκείνο που είχε αρχικώς ληφθεί υπόψη όταν επιτράπηκε η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση (όπως, παραδείγματος χάρη, στην περίπτωση μετάδοσης η οποία προοριζόταν για θέαση σε ιδιωτικό κύκλο, αλλά προβάλλεται σε ευρύτερο κοινό)¹⁵. Τέλος, αν η

8 — Οδηγία 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 346, σ. 61)· βλ. νυν άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (κωδικοποίηση) (ΕΕ L 376, σ. 28). Η διάταξη αυτή (η οποία παρέμεινε ως είχε και το 2006) όριζε τα εξής: «Τα κράτη μέλη προβλέπουν ένα δικαίωμα προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι ο χρήστης καταβάλλει εύλογη και ενιαία αμοιβή σε περίπτωση που ένα φωνογράφημα το οποίο εκδίδεται για εμπορικούς σκοπούς ή μια αναπαραγωγή του φωνογραφήματος αυτού χρησιμοποιείται για ασύρματη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση ή για οποιοδήποτε παρουσίαση στο κοινό και προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι η αμοιβή αυτή κατανέμεται μεταξύ των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών των φωνογραφημάτων [...]».

9 — Απόφαση της 4ης Νοεμβρίου 2011, C-403/08 και C-429/08, Football Association Premier League κ.λπ. (Συλλογή 2011, σ. I-9083, σκέψεις 183 έως 207).

10 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις SCF (σκέψεις 74, 75 και 89), και Football Association Premier League κ.λπ. (σκέψη 188).

11 — Ειδικότερα από: τη διεθνή Σύμβαση για την προστασία των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, η οποία συνήφθη στη Ρώμη στις 26 Οκτωβρίου 1961· από τη Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (Πράξις των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971), όπως τροποποιήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 1979· τη Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου, η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα 1Γ της Συμφωνίας του Μαρακές, της 15ης Απριλίου 1994, για την ίδρυση του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου ΠΟΕ), όπως εγκρίθηκε με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1994 (ΕΕ L 336, σ. 1)· και, τέλος, από τις Συνθήκες του ΠΟΔΙ (Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας) για την πνευματική ιδιοκτησία και για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα, οι οποίες συνήφθησαν στις 20 Δεκεμβρίου 1996 και εγκρίθηκαν με την απόφαση 2000/278/ΕΚ του Συμβουλίου, της 16ης Μαρτίου 2000 (ΕΕ L 89, σ. 6).

12 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις SGAE (σκέψη 36), και Football Association Premier League κ.λπ. (σκέψη 186).

13 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις SGAE (σκέψεις 43 έως 46), Football Association Premier League κ.λπ. (σκέψεις 192 έως 194), και SCF (σκέψη 82).

14 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις SGAE (σκέψεις 37 έως 39) και SCF (σκέψεις 84 έως 87).

15 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις SGAE (σκέψεις 40 έως 42) και Football Association Premier League κ.λπ. (σκέψεις 197 έως 199).

παρουσίαση ενέχει στοιχείο κερδοσκοπίας (παραδείγματος χάρη, προσελκύει πελάτες), πρόκειται για ένδειξη ότι άπτεται όχι μόνον του δικαιώματος εύλογης αμοιβής δυνάμει του άρθρου 8 της οδηγίας 92/100 ή της οδηγίας 2006/115 αλλά και της εξουσίας του δικαιούχου να επιτρέπει ή να απαγορεύει την παρουσίαση στο κοινό, δυνάμει του άρθρου 3 της οδηγίας 2001/29¹⁶.

28. Εφαρμόζοντας τα κριτήρια αυτά, φρονώ ότι η παροχή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεκτών εντός των δωματίων λουτροθεραπετηρίου, μαζί με το σήμα που καθιστά δυνατή τη θέαση ή την ακρόαση ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών, εμπίπτει λογικά στην έννοια «παρουσίαση στο κοινό» κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/29, εκτός αν, σε εξαιρετικές περιστάσεις, δεν πληρούνται ένα ή περισσότερα από τα προαναφερθέντα κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα, ένα λουτροθεραπετήριο φιλοξενεί κατά πάσα πιθανότητα, τόσο την ίδια στιγμή όσο και διαδοχικά, έναν απροσδιόριστο, αλλά αρκετά μεγάλο αριθμό προσώπων τα οποία λαμβάνουν το σήμα στα δωμάτιά τους και αποτελούν νέο κοινό, υπό την έννοια ότι η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση είχε επιτραπεί αρχικώς για άτομα που θα παρακολουθούσαν ή θα άκουγαν τις εκπομπές είτε μεμονωμένα είτε στο πλαίσιο του ιδιωτικού ή οικογενειακού τους κύκλου. Επιπλέον, είναι μάλλον αδιαμφισβήτητο ότι η παροχή τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών δεκτών εντός των δωματίων έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα για την Επιχείρηση, στο μέτρο που η ύπαρξη τέτοιων συσκευών συμβάλλει κατά πάσα πιθανότητα, περισσότερο απ' ό,τι η απουσία τους, στην προσέλκυση πελατών. Η ίδια η Επιχείρηση άλλωστε προβάλλει το επιχείρημα ότι περιέρχεται, από άποψης ανταγωνισμού, σε μειονεκτική θέση όταν καλείται να καταβάλλει υψηλότερες αμοιβές σε σχέση με αντίστοιχες επιχειρήσεις σε γειτονικές χώρες· επομένως, το μειονέκτημα αυτό θα επιτεινόταν αν δεν παρείχε καν πρόσβαση σε ραδιοτηλεοπτικά έργα, εν αντιθέσει προς τους ανταγωνιστές της.

29. Στην υπόθεση SCF το Δικαστήριο έκρινε ότι τα σχετικά κριτήρια δεν πληρούνταν στην περίπτωση όπου μουσική από το ραδιόφωνο ακουγόταν, παρουσία των ασθενών, στον χώρο ιδιωτικής οδοντιατρικής κλινικής. Ειδικότερα: οι ασθενείς σε οδοντιατρείο συνθέτουν ένα «συγκεκριμένο σύνολο δυνητικών αποδεκτών», αφού δεν πρόκειται για απροσδιόριστο αριθμό ατόμων που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν «κοινό γενικά»· ο κύκλος των προσώπων τα οποία είναι ταυτόχρονα παρόντα στον χώρο είναι περιορισμένος· η μουσική υπόκρουση από το ραδιόφωνο είναι απίθανο να αποφέρει κέρδος στον οδοντίατρο· και οι πελάτες γίνονται αποδέκτες της μετάδοσης των μουσικών έργων ανεξαρτήτως της βούλησής τους¹⁷.

30. Ουδμία από τις περιστάσεις αυτές συντρέχει στην περίπτωση της υπόθεσης της κύριας δίκης. Τα λουτροθεραπετήρια έχουν κατά κανόνα ευρύτερο και πιο απροσδιόριστο κύκλο πελατών απ' ό,τι οι οδοντίατροι (οι δε δικηγόροι της Επιχείρησης περιέγραψαν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, τις εγκαταστάσεις της ως τις μεγαλύτερες πιθανώς στο είδος τους σε ολόκληρη την Ευρώπη)· η πρόσβαση σε τηλεοπτικούς και ραδιοφωνικούς δέκτες εντός των δωματίων μπορεί κάλλιστα να επηρεάσει την επιλογή του ασθενή ως προς το λουτροθεραπετήριο το οποίο θα προτιμήσει· και, υπ' αυτή την έννοια, η ύπαρξη δυνατότητας επιλογής ενδέχεται να αποβεί σημαντική.

31. Επιπλέον, οι συσκευές τηλεόρασης και ραδιοφώνου είναι εγκατεστημένες στα δωμάτια. Χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της αξιοποίησης των υποδομών που προσφέρει η Επιχείρηση μαζί με την παροχή καταλύματος, και όχι στο πλαίσιο των υπηρεσιών ιατρικής φροντίδας. Η περίπτωση αυτή ομοιάζει προδήλως με εκείνη των πελατών ξενοδοχείου στην υπόθεση SGAE.

32. Επικουρικώς, πρέπει να εξεταστεί αν οι περιστάσεις της υπόθεσης της κύριας δίκης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εξαιρέσεων που προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 5, παράγραφοι 2, στοιχείο ε', και 3, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29. Κατά την άποψή μου, δεν εμπίπτουν.

16 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις SGAE (σκέψη 44), Football Association Premier League κ.λπ. (σκέψεις 204 έως 206) και SCF (σκέψεις 88 επ).

17 — Βλ. σκέψεις 95 έως 98 της σχετικής απόφασης.

33. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο ε', δεν ασκεί επιρροή, δεδομένου ότι εισάγει πιθανή εξαίρεση από το δικαίωμα αναπαραγωγής κατά το άρθρο 2 της οδηγίας, και όχι από το προβλεπόμενο στο άρθρο 3 δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό. Η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά μόνον αυτό το τελευταίο δικαίωμα. Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο ε', αναφέρεται σε εκπομπές «εκ μέρους μη κερδοσκοπικών κοινωνικών ιδρυμάτων, όπως τα νοσοκομεία ή οι φυλακές». Ο ορισμός αυτός δεν καλύπτει λουτροθεραπευτήριο το οποίο λειτουργεί με σκοπό το κέρδος.

34. Οι δε χρήσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στο άρθρο 5, παράγραφος 3, στοιχείο β', όχι μόνον απαιτείται να στερούνται εμπορικού χαρακτήρα, αλλά πρέπει επίσης να είναι «προς όφελος προσώπων με ειδικές ανάγκες [και να] συνδέονται άμεσα με την αναπηρία» τους. Ούτε όμως από τη διάταξη περί παραπομπής ούτε από τις παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει οποιαδήποτε συνάφεια μεταξύ, αφενός, της ύπαρξης συσκευών τηλεόρασης και ραδιοφώνου εντός των δωματίων του λουτροθεραπευτηρίου και, αφετέρου, κάποιας αναπηρίας από την οποία πάσχουν ασθενείς που διαμένουν σε αυτά.

35. Εφόσον ουδεμία από τις ως άνω εξαιρέσεις έχει εφαρμογή εν προκειμένω, δεν ασκεί επιρροή ούτε το επίσης μνημονευθέν στη διάταξη του εθνικού δικαστηρίου άρθρο 5, παράγραφος 5, το οποίο περιορίζει το πεδίο εφαρμογής των εξαιρέσεων αυτών.

36. Συνεπώς, θα πρότεινα να δοθεί στο πρώτο ερώτημα η απάντηση ότι αντιβαίνει στην οδηγία 2001/29 εθνική ρύθμιση που προβλέπει εξαίρεση βάσει της οποίας δεν επιβάλλεται η καταβολή αμοιβής στους δημιουργούς για την παρουσίαση των έργων τους, μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών, σε ασθενείς διαμένοντες σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου το οποίο είναι επιχείρηση.

Δεύτερο ερώτημα

37. Αν κράτος μέλος δεν έχει μεταφέρει ορθώς την οδηγία 2001/29 στην εσωτερική του έννομη τάξη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι διατάξεις της είναι ακουόντως ακριβείς και δεν περιέχουν αιρέσεις, ώστε να μπορούν οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης να τις επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων;

38. Εν συντομία, κατά την OSA, η απάντηση στο ως άνω ερώτημα είναι καταφατική. Συγκεκριμένα, παραπέμποντας στην απόφαση Küçükdeveci¹⁸, υποστηρίζει ότι εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται τέτοιας διαφοράς οφείλει να αφήσει ανεφάρμοστες τυχόν αντίθετες διατάξεις του άρθρου 23 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

39. Η Επιχείρηση ισχυρίζεται ότι, σύμφωνα με τα κριτήρια στα οποία στηρίχθηκε το Δικαστήριο στην απόφαση Foster κ.λπ.¹⁹, η OSA είναι κρατικός οργανισμός: υπάγεται στο Δημόσιο ή ελέγχεται από αυτό και έχει ειδικές εξουσίες που υπερβαίνουν τα ισχύοντα στις έννομες σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Πρέπει επομένως να θεωρηθεί όμοια με κρατικό φορέα και δεν μπορεί να επικαλεστεί τα αποτελέσματα της οδηγίας.

40. Η Τσεχική Κυβέρνηση θεωρεί ότι δεν τίθεται ζήτημα άμεσου αποτελέσματος: οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαίρεσης του άρθρου 23 του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας —ραδιοτηλεοπτική μετάδοση εντός νοσηλευτικού ιδρύματος και στο πλαίσιο της παροχής ιατρικής φροντίδας— δεν πληρούνται. Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι το λουτροθεραπευτήριο αποτελεί νοσηλευτικό ίδρυμα κατά το εθνικό δίκαιο, η ιατρική φροντίδα δεν παρέχεται στους πελάτες εντός των δωματίων τους.

18 — Απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, C-555/07, Küçükdeveci (Συλλογή 2010, σ. I-365, σκέψη 56).

19 — Απόφαση της 12ης Ιουλίου 1990, C-188/89, Foster κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-3313, σκέψεις 16 έως 22).

41. Η Γερμανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση υπενθυμίζουν ότι οι οδηγίες δεν επιβάλλουν απευθείας υποχρεώσεις σε ιδιώτες και, επομένως, ούτε δημόσιος φορέας ούτε ιδιώτης μπορεί να επικαλεστεί οδηγία, αυτή καθ' εαυτήν, έναντι άλλου ιδιώτη.

42. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη εν προκειμένω το εθνικό δικαστήριο οφείλει να ερμηνεύει την εθνική νομοθεσία σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης. Η απαίτηση αυτή ισχύει ανεξαρτήτως αν τα έννομα αποτελέσματα της οδηγίας πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα της σχέσης με έναν ιδιώτη ή των σχέσεων μεταξύ περισσοτέρων ιδιωτών.

43. Συμφωνώ, κατά βάση, με τα επιχειρήματα της OSA και της Επιτροπής.

44. Πρώτον, όταν τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εσωτερική νομοθεσία είναι υποχρεωμένα να την ερμηνεύουν, κατά το μέτρο του δυνατού, με γνώμονα το γράμμα και τον σκοπό οποιασδήποτε σχετικής οδηγίας, προκειμένου να επιτυγχάνεται το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την οδηγία αυτή. Η εν λόγω υποχρέωση είναι σύμφυτη με το σύστημα το οποίο θεσπίζει η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης όταν κρίνουν διαφορές που εμπίπτουν στη δικαιοδοσία τους.

45. Μόνον αν η ως άνω προσέγγιση είναι αδύνατη —παραδείγματος χάρη, επειδή θα οδηγούσε σε *contra legem* ερμηνεία— θα πρέπει να εξεταστεί αν η κρίσιμη διάταξη της οδηγίας έχει άμεσο αποτέλεσμα και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν μπορεί να γίνει επίκληση του άμεσου αυτού αποτελέσματος έναντι διαδίκου στο πλαίσιο διαφοράς ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

46. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο οφείλει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των ρυθμίσεων του εθνικού δικαίου και εφαρμόζοντας τις ερμηνευτικές μεθόδους που αναγνωρίζονται από το δίκαιο αυτό, να χρησιμοποιήσει κάθε δυνατότητα εντός των ορίων της αρμοδιότητάς του προκειμένου να εξασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα της οδηγίας 2001/29 και να καταλήξει σε λύση σύμφωνη με τον σκοπό τον οποίο επιδιώκει η οδηγία αυτή²⁰.

47. Δεύτερον, το επιχείρημα της Επιχείρησης ότι η OSA πρέπει να εξομοιωθεί με κρατικό οργανισμό είναι, κατά την άποψή μου, αλυσιτελής. Θα ήταν λυσιτελής μόνον αν η Επιχείρηση επιχειρούσε να στηριχθεί σε διάταξη της οδηγίας 2001/29 η οποία δεν είχε μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη, οπότε θα μπορούσε να γίνει επίκληση του άμεσου αποτελέσματος της οδηγίας έναντι ενός κρατικού φορέα²¹. Εντούτοις, από την απάντηση που προτείνω να δοθεί στο πρώτο ερώτημα συνάγεται ότι δεν ισχύει κάτι τέτοιο εν προκειμένω. Αντιθέτως, η Επιχείρηση μάλλον επιχειρεί να στηριχθεί σε μια ερμηνεία του εθνικού δικαίου η οποία θα αντέβαινε στην οδηγία. Τέτοια ερμηνεία είναι απαράδεκτη βάσει της νομολογίας που συνοψίστηκε ανωτέρω²². Εν πάση περιπτώσει, ο ισχυρισμός ότι η OSA πρέπει να θεωρηθεί κρατικός οργανισμός είναι μάλλον δύσκολο να στοιχειοθετηθεί, δεδομένου ότι οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης έχουν ως αποστολή να εξασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων που αντλούν οι ιδιώτες από το αστικό δίκαιο, και όχι να ασκούν κάποιες μορφές δημοσία εξουσία.

20 — Κλασικά δείγματα των νομολογιακών αυτών αρχών αποτελούν οι αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, *Marleasing* (Συλλογή 1990, σ. I-4135), της 5ης Οκτωβρίου 2004, C-397/01 έως C-403/01, *Pfeiffer κ.λπ.* (Συλλογή 2004, σ. I-8835), και της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, *Αδενέλερ κ.λπ.* (Συλλογή 2006, σ. I-6057). Βλ., για πιο πρόσφατα παραδείγματα, αποφάσεις της 24ης Ιανουαρίου 2012, C-282/10, *Domínguez* (σκέψεις 23 επ. και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και της 5ης Σεπτεμβρίου 2012, C-42/11, *Lopes Da Silva Jorge* (σκέψεις 53 επ. και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

21 — Βλ. παραδείγματος χάρη, προαναφερθείσα απόφαση *Domínguez* (σκέψεις 32 επ., ιδίως σκέψεις 38 και 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

22 — Στα σημεία 44 έως 46.

48. Συνεπώς, θα πρότεινα να δοθεί στο δεύτερο ερώτημα η απάντηση ότι, αν κράτος μέλος δεν έχει μεταφέρει ορθώς την οδηγία 2001/29, το εθνικό δικαστήριο το οποίο καλείται να αποφανθεί επί αξίωσης έναντι ιδιώτη για καταβολή αμοιβής λόγω της χρήσης έργων προστατευόμενων δυνάμει δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας οφείλει να ερμηνεύσει το εσωτερικό δίκαιο, στο μέτρο του δυνατού, με γνώμονα το γράμμα και τον σκοπό της συγκεκριμένης οδηγίας, προκειμένου να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που αυτή επιδιώκει.

Τρίτο ερώτημα

49. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ορισμένοι κανόνες του δικαίου της Ένωσης σχετικοί με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και/ή την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης δεν επιτρέπουν σε κράτος μέλος να προβλέπει ότι, εντός της επικράτειάς του, η δραστηριότητα της συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ασκείται από έναν και μόνον οργανισμό, με συνέπεια τη δημιουργία εδαφικού μονοπωλίου το οποίο στερεί από τους αποδέκτες των σχετικών υπηρεσιών την ελευθερία να επιλέξουν αντίστοιχο οργανισμό που έχει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος.

Παραδεκτό

50. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το ερώτημα αυτό ελάχιστη σχέση έχει με τη διαφορά της κύριας δίκης, καθόσον το πραγματικό αντικείμενο της τελευταίας είναι ο ορισμός της «παρουσίας στο κοινό». Η Τσεχική και η Αυστριακή Κυβέρνηση υπερθεματίζουν: ουδεμία ένδειξη υφίσταται ότι η Επιχείρηση επιχείρησε να συνάψει σύμβαση με οργανισμό συλλογικής διαχείρισης που έχει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος. Όποια δε απάντηση και να δοθεί στο εν λόγω ερώτημα δεν θα έχει αντίκτυπο επί του αιτήματος καταβολής αμοιβών για τη χρήση έργων προστατευόμενων δυνάμει δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Οι ως άνω Κυβερνήσεις υποστηρίζουν ότι το ερώτημα είναι απαράδεκτο. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η OSA συντάχθηκε με την άποψή τους.

51. Δεν συμφωνώ ότι το Δικαστήριο θα πρέπει να αρνηθεί να απαντήσει στο ερώτημα αυτό. Κατά πάγια νομολογία, μόνο στον εθνικό δικαστή, ο οποίος έχει επιληφθεί της διαφοράς και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που πρόκειται να εκδοθεί, απόκειται να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο το αν η έκδοση προδικαστικής απόφασης από το Δικαστήριο είναι αναγκαία όσο και το αν τα υποβαλλόμενα ερωτήματα έχουν σημασία για την επίλυση της διαφοράς. Κατά συνέπεια, αν τα ερωτήματα αυτά αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει, κατ' αρχήν, να απαντήσει. Μόνον κατ' εξαίρεση μπορεί το Δικαστήριο να αρνηθεί να αποφανθεί, στις περιπτώσεις όπου η ερμηνεία που ζητείται είναι προδήλως άσχετη με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όπου το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή όπου το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και τα νομικά στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση²³.

52. Εν προκειμένω δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής, η Επιχείρηση προβάλλει το επιχείρημα ότι η OSA καταχράται το μονοπώλιο που έχει εκ του νόμου, χρεώνοντας υψηλότερες αμοιβές σε σχέση με τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης οι οποίοι έχουν την έδρα τους σε γειτονικά κράτη μέλη. Το αιτούν δικαστήριο, προκειμένου να αποφανθεί επί του ως άνω επιχειρήματος, υποχρεούται να εξετάσει τι ισχύει βάσει των κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και με τον ανταγωνισμό, οπότε έχει κάθε δικαίωμα να ζητήσει και να λάβει κατευθύνσεις από το Δικαστήριο επί του ζητήματος αυτού.

23 — Βλ., για πρόσφατο παράδειγμα, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2013, C-492/11, Di Donna (σκέψεις 24 και 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

Επί της ουσίας

53. Θα αναλύσω το θέμα υπό την οπτική, κατ' αρχάς, της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης και, εν συνεχεία, της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

– Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης

54. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί αν το άρθρο 102 ΣΛΕΕ δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να παραχωρήσει σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης εδαφικό μονοπώλιο το οποίο περιορίζει τις επιλογές που έχουν οι αποδέκτες των υπηρεσιών του.

55. Όπως επισημάνθηκε με πολλές από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, η ύπαρξη μονοπωλίου εκ του νόμου σε κράτος μέλος ενδέχεται να ισοδυναμεί με δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ. Εντούτοις, η δημιουργία δεσπόζουσας θέσης με την αναγνώριση ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων υπό την έννοια του άρθρου 106, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν είναι, από μόνη της, ασύμβατη προς το άρθρο 102 ΣΛΕΕ. Κράτος μέλος παραβαίνει τις απαγορεύσεις των ως άνω δύο διατάξεων μόνον όταν η οικεία επιχείρηση οδηγείται, απλώς λόγω της άσκησης των προαναφερθέντων δικαιωμάτων, σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της ή όταν τα δικαιώματα αυτά είναι ικανά να δημιουργήσουν μια κατάσταση όπου η επιχείρηση οδηγείται σε τέτοια καταχρηστική συμπεριφορά²⁴.

56. Κατά τους ισχυρισμούς της Επιχείρησης, η κατάχρηση στην οποία προβαίνει η OSA στην προκειμένη περίπτωση συνίσταται στη χρέωση υπερβολικών αμοιβών στους χρήστες, ελλείψει ανταγωνισμού. Αρμόδιο να κρίνει αν πρόκειται όντως για υπερβολικές αμοιβές είναι το εθνικό δικαστήριο. Αν πράγματι είναι υπερβολικές (στη διάταξη περί παραπομπής δεν αναφέρεται κάτι συναφές), το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να συναγάγει από τη διαπίστωση αυτή τις δέουσες συνέπειες ως προς την υπόθεση της κύριας δίκης. Πάντως, τυχόν διαπίστωση ότι υπάρχει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης θα σχετίζεται πρωτίστως με τη συμπεριφορά της OSA, και όχι με το κύρος της εθνικής ρύθμισης με την οποία παραχωρήθηκε το μονοπώλιο. Το κύρος της σχετικής ρύθμισης θα μπορούσε να τεθεί υπό αμφισβήτηση μόνον αν αποδεικνυόταν ότι η OSA οδηγείται στην καταχρηστική συμπεριφορά λόγω της ρύθμισης αυτής. Συμφωνώ με τις παρατηρήσεις τόσο της Επιτροπής όσο και αρκετών κρατών μελών ότι δεν υφίστανται στη δικογραφία στοιχεία που να δικαιολογούν το συμπέρασμα ότι οι όροι υπό τους οποίους παρέχεται το μονοπώλιο οδηγούν τον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης στη χρέωση υπερβολικών αμοιβών. Ωστόσο, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να αποφανθεί τελικώς επί του ζητήματος, στο μέτρο που αυτό ανακύπτει στην υπόθεση της κύριας δίκης.

– Υπηρεσίες

57. Η OSA και διάφορα κράτη μέλη υποστηρίζουν ότι οι δραστηριότητες των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών: είτε δεν πρόκειται καν για «υπηρεσίες», καθόσον αντιπροσωπεύουν απλώς τη συλλογική άσκηση των οικείων δικαιωμάτων από τους δικαιούχους τους, είτε συνιστούν υπηρεσίες γενικού συμφέροντος χωρίς οικονομικό χαρακτήρα, οι οποίες αποκλείονται, βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/123, από το πεδίο εφαρμογής της τελευταίας.

24 — Βλ., για πρόσφατο παράδειγμα, απόφαση της 3ης Μαρτίου 2011, C-437/09, AG2R Prévoyance (Συλλογή 2011, σ. I-973, σκέψεις 67 και 68 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

58. Δεν συμμερίζομαι την άποψη αυτή. Έχει επανειλημμένως κριθεί ότι οι σχετικές με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών διατάξεις της Συνθήκης καλύπτουν τις δραστηριότητες των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης²⁵. Ασφαλώς, οι οργανισμοί αυτοί παρέχουν υπηρεσίες προπάντων στα μέλη τους (στους δικαιούχους για λογαριασμό των οποίων εισπράττουν αμοιβές). Εντούτοις, το επιχείρημα ότι ο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης, παρά το γεγονός ότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, αποτελεί απλώς προέκταση καθενός από τα μέλη του το οποίο ενεργεί για λογαριασμό του στηρίζεται σε μια τεχνητή κατασκευή. Οι οργανισμοί αυτοί σαφώς παρέχουν υπηρεσία στους δικαιούχους οι οποίοι ειδάλλως θα δυσκολεύονταν να εισπράξουν αμοιβές, ιδίως για την παρουσίαση μουσικών έργων στο κοινό.

59. Η ως άνω διαπίστωση δεν μεταβάλλεται, κατά την άποψή μου, ούτε από το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες υπηρεσίες είναι αδύνατο να ταιριάζουν απολύτως σε μία από τις κατηγορίες που απαριθμούνται (ενδεικτικώς) στο άρθρο 57 ΣΛΕΕ ούτε από το γεγονός ότι οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης είναι κατ' αρχήν μη κερδοσκοπικοί. Οι οργανισμοί αυτοί οπωσδήποτε εισπράττουν κάποιου είδους αμοιβή, αν μη τι άλλο για να καλύψουν τα έξοδα του προσωπικού τους και τις διοικητικές δαπάνες. Για τον ίδιο λόγο έχω σοβαρές αντιρρήσεις και ως προς την άποψη ότι οι δραστηριότητες των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης συνιστούν υπηρεσίες γενικού συμφέροντος χωρίς οικονομικό χαρακτήρα.

60. Επιπλέον, οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης παρέχουν υπηρεσίες όχι μόνο στους δικαιούχους, αλλά και στους χρήστες, όπως εν προκειμένω η Επιχείρηση²⁶. Οι τίμιοι χρήστες, οι οποίοι επιθυμούν να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους και να καταβάλλουν αμοιβές στους δικαιούχους για την παρουσίαση των έργων τους στο κοινό, θα αντιμετώπιζαν πρακτικές δυσχέρειες αν δεν υπήρχε το σύστημα που εφαρμόζουν οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης, να χορηγούν δηλαδή συλλογικές άδειες κατά είδος ρεπερτορίου.

– Άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123

61. Μεταξύ όσων υπέβαλαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου υπάρχει σχεδόν απόλυτη ομοφωνία²⁷ ως προς το ότι το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123 δεν έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, μολονότι προβάλλονται συναφώς διαφορετικοί λόγοι. Συγκεκριμένα, υποστηρίζονται οι ακόλουθες απόψεις: ότι οι δραστηριότητες των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης δεν συνιστούν υπηρεσίες κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας· ότι είναι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος χωρίς οικονομικό χαρακτήρα και, ως εκ τούτου, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α'· ότι πρόκειται για υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, οπότε, βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 1, δεν ισχύει για αυτές το άρθρο 16 της οδηγίας· και/ή ότι το άρθρο 16 δεν έχει εφαρμογή λόγω του άρθρου 17, παράγραφος 11, το οποίο εξαιρεί το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα συγγενικά δικαιώματα.

62. Έχω ήδη εξετάσει το ζήτημα αν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι οι δραστηριότητες των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης δεν συνιστούν καν υπηρεσίες ή αποτελούν υπηρεσίες γενικού συμφέροντος χωρίς οικονομικό χαρακτήρα.

25 — Βλ. αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 1979, 22/79, Greenwich Film Production (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 593, σκέψη 12), της 2ας Μαρτίου 1983, 7/82, GVL κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 483, σκέψη 38), και της 20ής Οκτωβρίου 1993, C-92/92 και C-326/92, Phil Collins κ.λπ. (Συλλογή 1993, σ. I-5145, σκέψη 24).

26 — Απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2008, C-52/07, Kanal 5 και TV4 (Συλλογή 2008, σ. I-9275, σκέψη 29 και σημεία 40 έως 42 των προτάσεων της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak στην ίδια υπόθεση).

27 — Η Επιχείρηση αναφέρθηκε στη συγκεκριμένη διάταξη μόνον ακροθιγώς και σε σχέση με μία απόφαση του τσεχικού Συνταγματικού Δικαστηρίου.

63. Φρονώ, πάντως, ότι μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι οικείες δραστηριότητες αποτελούν υπηρεσίες γενικού *οικονομικού* συμφέροντος (άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123), οι οποίες ορίζονται ελεύθερα ως τέτοιες από τα κράτη μέλη (άρθρο 1, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας) και, γι' αυτόν τον λόγο, εξαιρούνται συγκεκριμένα από την εφαρμογή του άρθρου 16, πέραν του ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 2, της τελευταίας.

64. Εν πάση περιπτώσει, νομίζω ότι πρέπει να αποκλειστούν από την εφαρμογή του άρθρου 16 της οδηγίας 2006/123 (της διάταξης σε σχέση με την οποία ζητεί κατευθύνσεις το αιτούν δικαστήριο) καθόσον άπτονται του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων που απαριθμούνται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, της ίδιας πάντοτε οδηγίας. Μολονότι, βάσει γραμματικής ερμηνείας, η τελευταία αυτή διάταξη αναφέρεται μόνο σε δικαιώματα, καθίσταται σαφές ότι, στην πραγματικότητα, πρέπει να αφορά υπηρεσίες σχετικές με τα εν λόγω δικαιώματα, δεδομένου ότι μόνον υπηρεσίες είναι δυνατό να εξαιρεθούν από την εφαρμογή του άρθρου 16. Εξάλλου, όπως διευκρινίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, η κατάργηση μονοπωλίων παροχής υπηρεσιών δεν αποτελεί αντικείμενο της οδηγίας αυτής.

– Άρθρο 56 επ. ΣΛΕΕ

65. Το γεγονός ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής (του άρθρου 16) της οδηγίας 2006/123 δεν σημαίνει ότι αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής των πιο γενικών διατάξεων των άρθρων 56 επ. ΣΛΕΕ. Με αυτό το δεδομένο, είναι αδιαμφισβήτητο ότι τα εδαφικά μονοπώλια που θέτουν όρια στην περιοχή εντός της οποίας μπορούν να λειτουργούν οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης περιορίζουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών εκ μέρους των εν λόγω οργανισμών με τρόπο που, κατ' αρχήν, απαγορεύεται από τις προαναφερθείσες διατάξεις. Περιορίζουν, επιπροσθέτως, την ελευθερία τόσο των δικαιούχων όσο και των χρηστών να επιλέγουν μεταξύ περισσότερων προσώπων που παρέχουν την ίδια υπηρεσία.

66. Η συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου επικεντρώθηκε στο ζήτημα αν τέτοιοι περιορισμοί μπορούν να δικαιολογηθούν — αν επιδιώκουν θεμιτό σκοπό ο οποίος είναι συμβατός με τη Συνθήκη, αν δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, αν είναι κατάλληλοι για την υλοποίηση του προαναφερθέντος σκοπού και αν δεν βαίνουν πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξή του²⁸.

67. Οποιαδήποτε κρίση επί του συγκεκριμένου ζητήματος θα στηριχθεί κατ' ανάγκην σε διαπιστώσεις περί τα πραγματικά περιστατικά, οι οποίες δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής. Ωστόσο τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν κατά τη διάρκεια τόσο της έγγραφης όσο και της προφορικής διαδικασίας παρέχουν στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να δώσει στο εθνικό δικαστήριο ορισμένες κατευθύνσεις για την εκτίμηση του ζητήματος αυτού.

68. Ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, είναι μάλλον γενικώς αποδεκτό ότι η προστασία των συμφερόντων των δικαιούχων (και των χρηστών) μέσω της εξασφάλισης της είσπραξης και της δίκαιης και αποτελεσματικής διαχείρισης των οικείων αμοιβών αποτελεί θεμιτό σκοπό, ο οποίος είναι συμβατός με τη Συνθήκη. Πράγματι, δεν τίθεται ζήτημα αμφισβήτησης της αυτονόητης χρησιμότητας των ίδιων των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

28 — Βλ., για πρόσφατο παράδειγμα της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, C-265/12, Citroën Belux (σκέψη 37).

69. Το ερώτημα είναι κατά πόσον οι λόγοι γενικού συμφέροντος οι οποίοι προβάλλονται υπέρ της δημιουργίας και/ή της διατήρησης εδαφικών μονοπωλίων για τους συγκεκριμένους οργανισμούς είναι «επιτακτικοί», υπό την έννοια ότι τα μονοπώλια συνιστούν όχι μόνον κατάλληλο, αλλά και απαραίτητο μέσο για την υλοποίηση του σκοπού της είσπραξης και της δίκαιης και αποτελεσματικής διαχείρισης των αμοιβών, χωρίς να βαίνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του ως άνω σκοπού.

70. Στο σημείο αυτό είναι, νομίζω, χρήσιμο να υπενθυμιστεί ο τρόπος λειτουργίας των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, ιδίως σε σχέση με τα μουσικά έργα, όπως περιγράφηκε λεπτομερώς με τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου.

71. Οι εν λόγω οργανισμοί είναι ενώσεις δικαιούχων, οι οποίες εισπράττουν τις αμοιβές που οφείλονται στα μέλη τους, ιδίως σε σχέση με οποιαδήποτε παρουσίαση των έργων των μελών τους στο κοινό. Στην πράξη, δίνουν στους χρήστες που προτίθενται να ασκήσουν δραστηριότητες σχετικές με την παρουσίαση έργων άδειες, οι οποίες καλύπτουν συγκεκριμένα ρεπερτόρια αποτελούμενα είτε από ορισμένο αριθμό μουσικών έργων είτε από έργα ορισμένων δικαιούχων. Έτσι, εισπράττουν αμοιβές από τα πρόσωπα στα οποία δίνουν τις άδειες και ελέγχουν τους χρήστες ή τους δυνητικούς χρήστες για να διαπιστώσουν κατά πόσον παρουσιάζουν έργα στο κοινό και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν έχουν λάβει άδεια προς τούτο.

72. Στις περισσότερες περιπτώσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκή Ένωσης (αλλά όχι σε όλες), οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης λειτουργούν (δυνάμει μονοπωλίου που τους αναγνωρίζεται είτε εκ του νόμου είτε de facto) εντός της επικράτειας ενός και μόνον κράτους μέλους και οφείλουν συνήθως να δέχονται ως μέλος οποιονδήποτε δικαιούχο διαμένει ή έχει την έδρα του στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Στις περιπτώσεις αυτές, ελέγχουν και δίνουν άδειες σε χρήστες εντός του ίδιου μόνον κράτους μέλους. Αν χρήστης επιθυμεί να αποκτήσει άδεια για ρεπερτόριο το οποίο διαχειρίζεται οργανισμός με έδρα σε άλλο κράτος μέλος, η σχετική δυνατότητα του παρέχεται μέσω διμερών συμφωνιών που καταρτίζονται μεταξύ των οικείων οργανισμών, όπου κάθε οργανισμός εξουσιοδοτείται να ενεργεί εντός της δικής του επικράτειας για λογαριασμό του άλλου (ή των άλλων).

73. Επιχειρήματα προς δικαιολόγηση των μονοπωλίων προέβαλαν η OSA και όλα τα κράτη μέλη που μετέχουν στη διαδικασία, ενώ αντεπιχειρήματα προέβαλαν η Επιχείρηση και, κυρίως, η Επιτροπή.

74. Συνοψίζοντας εν τάχει τα βασικά επιχειρήματα υπέρ των μονοπωλίων, υποστηρίζεται ότι το σύστημα των εκ του νόμου εδαφικών μονοπωλίων με διμερείς συμφωνίες εκπροσώπησης: παρέχει στους χρήστες την ευχέρεια να απευθύνονται σε έναν «ενιαίο φορέα εξυπηρέτησης» εντός κάθε κράτους μέλους, εξαλείφοντας την αβεβαιότητα ως προς το πού πρέπει να αποταθούν για να αποκτήσουν άδειες ή ως προς το ποια έργα καλύπτουν οι διάφορες άδειες· αποτρέπει τον κατακερματισμό των ρεπερτορίων, που θα ανέκυπτε αν οι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης «αναλάμβαναν επιλεκτικά» μόνον τις επικερδείς περιπτώσεις δικαιούχων και αγνοούσαν άλλες για τις οποίες το ενδιαφέρον είναι πιο περιορισμένο ή τοπικό· σπλίζει τους δικαιούχους με μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ έναντι των χρηστών σε μία δεδομένη επικράτεια, προλαμβάνοντας έτσι το ενδεχόμενο «εξίσωσης του επιπέδου των αμοιβών προς τα κάτω»· παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιβάλλουν ορισμένους αναγκαίους όρους σε σχέση με τη λειτουργία των οργανισμών αυτών και να τους υποβάλλουν σε τυπικό έλεγχο· και, τέλος, μειώνει το κόστος, καθόσον αποφεύγεται ο διπλασιασμός των πόρων που θα απαιτούνταν όχι μόνο για τις διοικητικές δαπάνες, αλλά και για την επιτήρηση των πιθανών παραβατών εντός δεδομένης επικράτειας.

75. Τα αντεπιχειρήματα ενώπιον του Δικαστηρίου είναι, και πάλι όλως συντόμως, τα εξής: δεν χρειάζεται «ενιαίος φορέας εξυπηρέτησης» σε εθνικό επίπεδο, δεδομένου ότι θα μπορούσε να συσταθεί ένα «κέντρο» για ολόκληρη την Ένωση, ώστε να καθίστανται όλες οι αναγκαίες πληροφορίες διαθέσιμες σε όλους τους δυνητικούς χρήστες· στα κράτη μέλη (όπως η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο) όπου δεν υφίσταται εδαφικό μονοπώλιο, επ' ουδενί παρατηρείται κατακερματισμός των ρεπερτορίων, ούτε συναντούν οι χρήστες ιδιαίτερα προσκόμματα στην

προσπάθειά τους να εντοπίσουν τις άδειες που θέλουν και να τις αποκτήσουν· η ελεύθερη επιλογή παρόχου τόσο για τους δικαιούχους όσο και για τους χρήστες θα ενδυνάμωνε τον ανταγωνισμό και θα σήμαινε δικαιότερες αμοιβές και αποτελεσματικότερη είσπραξη, προς όφελος όλων των ενδιαφερομένων· δεν απαιτείται η αναγνώριση μονοπωλίου εκ του νόμου για να μπορούν τα κράτη μέλη να ρυθμίσουν αποτελεσματικά τη λειτουργία των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης· το κόστος της είσπραξης (το οποίο ανέρχεται στο 15 % με 20 % του ύψους της αμοιβής) εμφανίζεται, στην πραγματικότητα, αυξημένο στο πλαίσιο της διμερούς εκπροσώπησης, ενώ ένας οργανισμός συλλογικής διαχείρισης εγκατεστημένος σε συγκεκριμένο κράτος μέλος θα μπορούσε χωρίς πρόβλημα να ελέγχει τη χρήση στα υπόλοιπα κράτη μέλη, είτε χρησιμοποιώντας δικά του κεφάλαια και μέσα είτε με τη συνδρομή συνεργαζόμενου οργανισμού που θα είχε την έδρα του στο άλλο κράτος μέλος· τέλος, ένα σύστημα αδειών που θα ίσχυαν σε περισσότερα κράτη μέλη θα ωφελούσε όχι μόνον τους χρήστες (όπως η Επιχείρηση, η οποία ανήκει σε όμιλο που ασκεί δραστηριότητες σε πλείονα κράτη μέλη), αλλά και τους δικαιούχους.

76. Από πολλές απόψεις, για να αξιολογηθούν ορθώς τα ως άνω επιχειρήματα θα έπρεπε να κριθούν επί της ουσίας κάποιοι αντικρουόμενοι ισχυρισμοί περί τα πραγματικά περιστατικά, ζήτημα που εκφεύγει της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας (πρόκειται μάλλον για σταθμίσεις οι οποίες αποτελούν έργο του νομοθέτη). Υπογραμμίζω, επ' αυτού, ότι προσφάτως το Γενικό Δικαστήριο έκανε δεκτή μια προσφυγή κατά απόφασης με την οποία η Επιτροπή είχε καταλήξει, μεταξύ άλλων, στη διαπίστωση ότι διάφοροι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης συντόνιζαν παρανόμως τις ενέργειές τους με σκοπό τη στεγανοποίηση των επιμέρους αγορών, περιορίζοντας την ισχύ των σχετικών αδειών στην εθνική επικράτεια που κάλυπτε ο καθένας τους²⁹. Με την απόφασή του, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, συγκεκριμένα, ότι η Επιτροπή δεν στήριξε επαρκώς ορισμένα επιχειρήματα παρόμοια με εκείνα που προβάλλει εν προκειμένω³⁰. Δεν ασκήθηκε αναίρεση κατά της πρωτόδικης απόφασης και η Επιτροπή παραδέχθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας ότι δεν κατόρθωσε να θεμελιώσει την επιχειρηματολογία της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Δεν θα αντλούσα, πάντως, οριστικά συμπεράσματα από τις περιεχόμενες στην ως άνω απόφαση διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου, που έγιναν στο πλαίσιο άλλου είδους διαδικασίας και αφορούσαν διαφορετικά πραγματικά περιστατικά³¹, πέραν της επισήμανσης ότι απαιτείται ενδελεχής εξέταση, την οποία το Δικαστήριο σαφώς αδυνατεί να πραγματοποιήσει εντός των ορίων της υπό κρίση υπόθεσης, προκειμένου να δοθεί οριστική απάντηση στο ζήτημα της δικαιολόγησης των εδαφικών μονοπωλίων των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

77. Ως προς τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν εν προκειμένω, θεωρώ ότι, εκ πρώτης όψεως, τα αντεπιχειρήματα δεν θέτουν υπό σοβαρή αμφισβήτηση την καταλληλότητα των εκ του νόμου μονοπωλίων, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, να εξασφαλίζουν την είσπραξη και τη δίκαιη και αποτελεσματική διαχείριση των αμοιβών. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το ισχύον σύστημα συνεπάγεται διπλασιασμό του κόστους· εντούτοις, οι δικηγόροι της OSA εξήγησαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το σχετικό κόστος υπό κανονικές συνθήκες μοιράζεται στο πλαίσιο των διμερών συμφωνιών εκπροσώπησης.

78. Σαφώς πιο αμφιλεγόμενο είναι το ζήτημα αν τα μονοπώλια αυτά είναι, αφενός, αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και, αφετέρου, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.

29 — Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 12ης Απριλίου 2013, T-442/08, CISAC κατά Επιτροπής, η οποία εκδόθηκε επί προσφυγής κατά της απόφασης C(2008) 3435 τελικό της Επιτροπής, της 16ης Ιουλίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (Υπόθεση COMP/C2/38.698 – CISAC).

30 — Βλ. σκέψεις 146 επ. της απόφασης εκείνης.

31 — Η προσβαλλόμενη απόφαση στην υπόθεση T-442/08 αφορούσε «τις προϋποθέσεις διαχείρισης των δικαιωμάτων δημόσιας εκτέλεσης μουσικών έργων καθώς και χορηγήσεως αδειών σε σχέση αποκλειστικώς με τους τρόπους εκμεταλλεύσεως μέσω Διαδικτύου, δορυφόρου ή καλωδιακής αναμεταδόσεως» (σκέψη 1 της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου). Η προκειμένη υπόθεση αφορά την παρουσίαση στο κοινό μέσω σταθερών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών δεκτών, περίπτωση στην οποία το στοιχείο της εδαφικότητας έχει ενδεχομένως μεγαλύτερη σημασία.

79. Επ' αυτού, «much might be said on both sides»³² —και, πράγματι, ουδεμία πλευρά κατήγαγε νίκη, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση.

80. Παραδείγματος χάρη, βρίσκω, από τη μία πλευρά, πειστικό το επιχείρημα ότι είναι πανθομολογουμένως ευκατὰ η ύπαρξη ενός «ενιαίου φορέα εξυπηρέτησης» εντός της κάθε επικράτειας, τόσο για τους δικαιούχους όσο και για τους χρήστες· από την άλλη πλευρά, είναι εύλογο το επιχείρημα ότι αντίστοιχος φορέας θα μπορούσε να δημιουργηθεί και σε επίπεδο ΕΕ, αν καταργούνταν όλοι οι περιορισμοί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον συγκεκριμένο τομέα. Δεν είναι όμως σε καμία περίπτωση βέβαιο ότι αυτό θα ήταν κατ' ανάγκην το αποτέλεσμα αν ο οικείος τομέας λειτουργούσε χωρίς ρύθμιση. Μολονότι η Επιτροπή δεν βρήκε, στα κράτη μέλη όπου δεν υφίσταται εκ του νόμου μονοπώλιο, ενδείξεις περί κατακερματισμού των ρεπερτορίων ή παραμέλησης των μουσικών έργων που δεν απευθύνονται στην πλειονότητα, τούτο δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι η ύπαρξη εκ του νόμου ή *de facto* μονοπωλίων στα περισσότερα κράτη μέλη δεν αποτρέπει, στην πράξη, τα αρνητικά αυτά ενδεχόμενα. Επίσης, ενώ η ανάγκη ρύθμισης των δραστηριοτήτων των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης δεν προϋποθέτει την επιβολή εθνικών μονοπωλίων, θα ήταν ενδεχομένως δύσκολη η επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού απλώς με την εφαρμογή, στην περίπτωση των εν λόγω οργανισμών, ενός πλέγματος εθνικών κανονιστικών μέτρων, όπως άλλωστε υποστηρίζουν και τα κράτη μέλη στα οποία οι ως άνω οργανισμοί ακούν τις δραστηριότητές τους.

81. Εν κατακλείδι, φρονώ ότι, ναι μεν παρουσιάστηκαν βάσιμα επιχειρήματα υπέρ της άποψης ότι για να τηρηθεί η προβλεπόμενη από τη Συνθήκη απαγόρευση των περιορισμών της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών πρέπει να καταργηθούν τα εκ του νόμου εδαφικά μονοπώλια, πλην όμως δεν αποδείχθηκε ότι είναι δυνατό να επιτευχθούν χωρίς ρυθμιστικό πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ τόσο ο σεβασμός της προαναφερθείσας ελευθερίας όσο και η δίκαιη και αποτελεσματική είσπραξη και διαχείριση των αμοιβών για την παρουσίαση στο κοινό μουσικών έργων μέσω συσκευών ραδιοφώνου και τηλεόρασης. Η άποψή μου ενισχύεται από την πρόταση της Επιτροπής για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, καθώς και για την χορήγηση διακρατικών αδειών σε δικαιώματα επί μουσικών έργων για επιγραμμικές χρήσεις στην εσωτερική αγορά. Στην πρότασή αυτή επισημαίνεται ότι «[η] δράση της ΕΕ είναι απαραίτητη σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας (άρθρο 5, παράγραφος 3, ΣΕΕ) εφόσον το νομικό πλαίσιο τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ έχει αποδειχθεί ανεπαρκές προκειμένου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα»³³.

82. Με αυτά τα δεδομένα, καταλήγω ότι, σε σχέση με την παρουσίαση μουσικών έργων στο κοινό μέσω σταθερών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών δεκτών και εν αναμονή ενδεχόμενης ρύθμισης σε επίπεδο Ένωσης, μπορεί ευλόγως να γίνει δεκτό ότι η εκ του νόμου αναγνώριση εθνικού μονοπωλίου σε οργανισμό συλλογικής διαχείρισης επιδιώκει θεμιτό σκοπό συμβατό με τη Συνθήκη, δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος, αποτελεί κατάλληλο μέσο για την υλοποίηση του σκοπού αυτού και δεν βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξή του. Εμμένω δε στην άποψη αυτή παρά το γεγονός ότι σε μικρό αριθμό κρατών μελών δεν υφίσταται τέτοιο μονοπώλιο. Πρόκειται για μια από τις περιπτώσεις όπου η εξαίρεση δεν αναιρεί τον κανόνα. Εν τέλει, πάντως, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να αποφανθεί επί των ζητημάτων αυτών, λαμβάνοντας υπό το σύνολο των πραγματικών περιστατικών της ενώπιόν του διαφοράς.

32 — Κατά τη γνωστή ρήση του Sir Roger de Coverley, όπως παρατέθηκε στην εφημερίδα *The Spectator*, στις 20 Ιουλίου 1711.

33 — COM(2012) 372 τελικό, έχει υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο· βλ. σημείο 3.2 των επεξηγηματικών σημειώσεων. Μολονότι το πεδίο που καλύπτει η πρόταση δεν είναι ακριβώς το ίδιο με εκείνο της υπό κρίση υπόθεσης, νομίζω ότι η ανάγκη συντονισμένης δράσης τίθεται ως κρίσιμο ζήτημα σε αμφότερες τις περιπτώσεις.

Πρόταση

83. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Krajský soud v Plzni ως εξής:

- 1) Αντιβαίνει στην οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, εξαίρεση βάσει της οποίας δεν επιβάλλεται η καταβολή αμοιβής στους δημιουργούς για την παρουσίαση των έργων τους, μέσω τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών δεκτών, σε ασθενείς διαμένοντες σε δωμάτια λουτροθεραπευτηρίου που είναι επιχείρηση.
- 2) Αν κράτος μέλος δεν έχει μεταφέρει ορθώς την οδηγία 2001/29 στην εσωτερική έννομη τάξη, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να ερμηνεύουν τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους, στο μέτρο του δυνατού, με γνώμονα το γράμμα και τον σκοπό της συγκεκριμένης οδηγίας, προκειμένου να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που αυτή επιδιώκει. Υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπόθεσης της κύριας δίκης, ουδεμία σημασία έχει αν οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας είναι αρκούντως ακριβείς και δεν περιέχουν αιρέσεις προκειμένου να μπορεί ιδιώτης να τις επικαλεστεί έναντι είτε του Δημοσίου είτε φορέα που εξομοιώνεται προς το Δημόσιο.
- 3) Η εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου με τους οποίους η άσκηση της συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στο έδαφος κράτους μέλους επιφυλάσσεται σε έναν και μόνον οργανισμό (μονοπώλιο), με συνέπεια να μην παρέχεται στους αποδέκτες των υπηρεσιών η ελευθερία να επιλέξουν αντίστοιχο οργανισμό εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος, δεν απαγορεύεται από το άρθρο 102 ΣΛΕΕ, ούτε από το άρθρο 16 της οδηγίας 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά. Τέτοιοι κανόνες απαγορεύονται από τα άρθρα 56 επ. ΣΛΕΕ μόνον αν διαπιστωθεί ότι δεν επιδιώκουν θεμιτό σκοπό συμβατό με τη Συνθήκη, ότι δεν δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, ότι δεν αποτελούν κατάλληλο μέσο για την υλοποίηση του σκοπού αυτού ή ότι βαίνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξή του.